

Teatre de resistència a la ciutat de València

PRATS LOAMPS

Una imatge de l'acte de presentació del Comitè Escèniques, a la sala Inestable de València.

Un dilluns d'hivern, a la vesprada. L'entrada a la coqueta sala Ultramar de la capital valenciana està atapeïda. A dins, tindrà lloc un petit esdeveniment teatral, la primera vegada que és representada l'obra *El genet blau*, de Tadeus Calinca, un text que va veure la llum una dècada enrere, en el volum *Teatre valencià contemporani* (Tres i Quatre, 2004). Serà una lectura dramatitzada en una única sessió. El públic, que ha pagat un mòdic preu de 3 euros, ompli de gom a gom a la sala, amb capacitat per a unes desenes de persones.

La representació, amb una modesta però funcional posada en escena, per transcendir la lectura dramàtica a l'ús, funciona per moments com un rellotge, malgrat els pocs assajos. Part de l'equip, amb el director Xavier Puchades al capdavant, està representant amb èxit *Lúcid*, un text de Rafael Spregelburd muntat per Teatrecompanyia i Lupa Teatre. L'obra, després de rodar-se per sales petites, ha fet forat en La Rambleta, un espai més gran. Aquesta és una de les múl-

Com en altres disciplines artístiques, el teatre està pagant els efectes de la crisi econòmica i d'una gestió erràtica, quan no agressiva, de l'administració del PP. A València, però, un bon grapat de companyies s'han atrinxerat en una escena de mínims i petites sales no exempta malgrat tot de qualitat. Farts de les estretors, d'un ambient de resistència, aquest sector s'ha agrupat en el Comitè Escèniques, presentat recentment.

tiples microhistòries que ha generat el teatre valencià de resistència, una escena teatral alternativa i de qualitat que ha aconseguit sostenir-se amb intercanvis, col·laboracions d'avui per mi demà per tu, cobrant poc, o gens, amb muntatges amb el nombre d'intèrprets molt limitat.

Malgrat les dificultats econòmiques i la manca d'atenció de l'administració, una trentena de petites companyies valencianes i agrupacions unipersonals com El pont flotant, Teatro de lo inestable, Bramant, Pérez&Disla, Patricia Pardo, Maribel Bravo, Teatro Círculo i un llarg

etcètera, han pogut mostrar el seu treball en espais teatrals com ara Carme Teatre, Espacio Inestable, Sala Ultramar o Sala Círculo i festivals organitzats als marges com Cabanyal Íntim, Russafa Escènica o Llavoreta Viva.

Aquesta xarxa de professionals, que ha estat molt en contacte els darrers anys, que comparteix inquietuds estètiques i problemes semblants, va decidir, després d'algun intent que no va fructificar, deixar de llepar-se les ferides, agrupar-se i tractar d'aprofitar sinergies i experiències. Els contactes i les gestions s'han traduït en la plataforma Comitè Escèniques (Creadores i Creadors d'Arts Escèniques Contemporànies), un col·lectiu heterogeni però amb interessos comuns presentat el passat 26 de febrer a Espacio Inestable amb l'objectiu de "millorar i dignificar les condicions d'investigació, producció i exhibició dels espectacles" a través de l'intercanvi i la cooperació. Una manera, a més a més, de guanyar visibilitat davant la societat i una administració sorda a les seues reivindicacions.

De moment, hi ha associats 34 companyies i artistes. Els seus impulsors calculen que, des de l'any 2000, els creadors de Comitè Escèniques han generat uns 200 espectacles, molts d'ells reeixits i exportables. Propostes que, estilísticament, van des del teatre textual contemporani, amb textos d'autors valencians i estrangers, fins a productes nascuts de la hibridació del teatre amb el circ, la dansa, la música i la *performance*. Muntatges caracteritzats pel compromís social i la proximitat.

Set del teatre valencià. Per parlar de la situació de partida, marcada per la precarietat i la voluntat de resistir els embats, i dels nous escenaris que s'obren amb la creació de Comitè Escèniques, EL TEMPS va reunir al Centre Octubre de Cultura Contemporània set professionals del sector. Una mena d'entrevista-debat de la qual sorgiren reflexions interessants. L'actor Juli Disla, de Pérez&Disla, obrí el foc per recordar que abans de la crisi "ja existien companyies d'aquelles que ara anomenen alternatives, que treballaven amb pocs recursos, en sales menudes, amb subvenció i sense. A banda, hi havia les companyies que rebien l'ajuda, que tenien un caràcter més empresarial i, segurament, més comercial. A partir de 2009-2010, amb la

caiguda de tot el sistema, es mantenen les companyies que ja estaven i s'hi incorpora la gent que ha nascut amb la crisi molt assumida". Aquelles companyies, puntualitza Xavier Puchades, de Teatrecompanyia, "han tastat molt poc els teatres públics, sempre s'han mogut en l'*underground*, petites sales privades, amb tot el que això suposa. Em pense que això ha marcat el tipus de teatre, molt de proximitat".

"La gent que estem en el Comitè hem actuat en Teatres de la Generalitat molt aïlladament", explica Joan Collado, de Pont Flotant, "tenim proximitat amb espais més reduïts, de més contacte amb l'espectador, i festivals no convencionals com Russafa Escènica, Cabanyal Íntim o Llavoreta. Hem nascut d'allí, hi ha hagut molta interacció entre nosaltres, certa hibridació professional. En el nostre cas sí que hem tingut un cert suport de Teatres i, en el seu dia, poguérem fer gira pel Circuit [en referència als teatres públics del País Valencià]. En desmantellar-se el Circuit hem notat el baixó. Perquè no sols era el conveni que tenia Teatres amb els ajuntaments, sinó que hi havia un entramat de gestors culturals i canals de comunicació", explica. "Ara s'està tornant una mica a això, però els lligams s'han trencat", rebla.

Anna Moret, de MaQuinant Teatre, forma part de la generació que ix de l'escola d'art dramàtic "quan ja està en marxa la crisi". "No coneixíem les connexions que hi havia abans, eres novell, no saps quant es cobra ni què és regular. Aleshores, ni penses en les ajudes ni en el Circuit, creus que és una cosa teua, d'anar fent, i et vas pegant moltes hòsties perquè no tens ni idea. No tens al cap recórrer a ningú, si de cas als professors que has tingut, però a l'hora de crear. I tot és nou, vas descobrint com captar públic. T'adones que és difícil que vinga la gent al teu espectacle. Com es fa això? Manca un teixit, una petita indústria cultural. No està tot per fer, però està tot per reconstruir".

Moret ha tocat el tema complicat de la promoció, de la dificultat de crear i, al mateix temps, difondre la creació a través de xarxes socials o mitjans convencionals. Patrícia Pardo, una actriu amb una llarga experiència, aclareix que aquesta és una tasca compartida "amb l'espai que acull l'espectacle. Les sales i els espais tenen molta responsabilitat de crear el

PRETAS I CAMPS

Elías Taño

"A l'hora de les ajudes no ens poden tractar com a empreses que donen beneficis"

seu públic concebut una programació coherent que facilite que l'espectador hi vaja encara que no conega la companyia, perquè creu que és afí a les seues inquietuds. Després, les companyies fem el que podem, perquè les xarxes socials són un món ple de soroll que acaba invisibilitzant-nos". "És complicat perquè al País Valencià hi ha hagut un distanciament molt gran amb les arts escèniques per molts factors: no hi ha hagut cap interès des de les administracions perquè el fet escènic siga un tret identitari", remarca Pardo. "El problema no és tant a qui es fa costat i a qui no, perquè algunes companyies tenen subvenció, sinó la manca total d'una línia clara, d'una política escènica concreta. Perquè si truques a la porta de l'administració et reben i alguna cosa en trauràs, però no és tant això com que es tinga clar quin és el camí i quina és la política escènica en el seu conjunt", apunta Disla. "La qüestió real és per què gent com nosaltres que té una trajectòria de 10 o 15 anys no ha rebut el suport d'una manera més seriosa als teatres públics. I és un problema que es troben aquells que hi arriben. No hi ha polítiques teatrals que facen costat a propostes noves ni a la gent que ha fet un camí i ha

Jaume Pérez

Patricia Pardo

Anna Moret

“L’únic estímul que tenim és el nostre, perquè som gent inquieta, però no tenim ajuda”

demonstrat una certa maduresa”, intervé Puchades, “hi ha hagut un tap que ha fet que un gran nombre de companyies i creadors hàgem hagut de sobreviure en sales alternatives. Que està molt bé per començar, però hi ha un moment que has de créixer i arribar a més públic, no sols al de les sales alternatives. Potser algunes d’aquestes companyies podrien haver evolucionat cap a un teatre més comercial i no ha pogut ser, tampoc. Ací sempre hi ha hagut una confusió molt fofuda entre el que és el teatre públic i el teatre comercial. Hi ha companyies privades que van a teatres públics i no a teatres privats que fan coses comercials, però les porten de fora”.

A banda d’això, hi ha el tema de la llengua autòctona, bandejada en els espais públics teatrals de la ciutat. “La presència del valencià en els teatres públics és pràcticament nul·la. No recorde cap obra en valencià en els darrers dos o tres anys. Si de cas, en bilingüe, dues setmanes en castellà i una en valencià. Si aposten pel bilingüisme, que ja és qüestionable, almenys que facen més representacions en valencià. No fer-ho en valencià perquè atrau poca gent no pot ser el

“Al País Valencià hi ha hagut un distanciament molt gran amb les arts escèniques”

criteri d’un teatre públic”, es lamenta Puchades.

Llavors, quina ha estat la gestió de Teatres de la Generalitat, absorbit pel conglomerat públic Culturarts? “La gestió ara és d’una absoluta improvisació, sense un gallet i traient profit dels creadors i dels artistes. En aquest moment, una col·laboració amb Culturarts suposa més esforç per part del creador que per la seua. Hi ha una ànsia per posar el logotip a canvi de res, de molt poquet. A banda de tenir un criteri confús. Pots anar amb un projecte i si estan a bones, traure’l endavant. Però aquest no pot ser el criteri”, argumenta Disla. “Han de ser ells els que s’interessen pel que s’està fent”, completa Puchades, “i definir quines companyies i projectes són interessants i fer-los costat”. “Es tracta de preguntar-se qui som i per a què serveixen les arts escèniques, una forma de crear identitat, com passa en altres llocs de l’Estat espanyol, això ja seria un camí de política real, definit”, planteja Anna Moret. “I públic”, rebla Collado, “perquè de vegades els criteris semblen els d’un teatre privat, programant musicals. Al Teatre Principal van muntatges que haurien d’anar a teatres privats”. “Una de

“Manca un teixit, una petita indústria cultural. No està tot per fer, però sí per reconstruir”

les funcions de Comitè, precisament, és donar veu al sector escènic. Volem oferir models per canviar aquesta política d’improvisació”, explica Pardo, assenyada pels seus companys com una de les promotores de Comitè.

Curiosament, els professionals no sols demanen espais i suport per a les seues creacions, sinó també una programació de qualitat de la qual poder beure. “No es parla molt, però tenim una manca de referents. Al Principal haurien de venir no sols companyies comercials sinó també un altre tipus de muntatges de qualitat, estatals i internacionals, que ens òbriguem la ment. Perquè si no, ens estanquem quant a producció, difusió i públic. Ací no vénen els grans muntatges de Madrid i Barcelona. Ni d’Europa”, es lamenta Collado. “Per això és important el Comitè, per ensenyar-nos els uns als altres, veure què ens interessa, què hem vist que està bé. Estar en el col·lectiu pot ajudar a aquestes coses, a banda de ser un bon aparador i servir d’interlocució amb l’administració”, rebla.

Fet i fet, troben a faltar iniciatives com el festival VEO (València Escena Oberta), que segons Puchades “era discutible en alguns aspectes, però va aportar coses

“Per començar estan bé les sales alternatives, però arriba un moment que has de créixer”

interessants i va influir en alguns companyies i creadors. Va donar suport, per exemple, a Pont Flotant i va ser important. Per poc que feren, ajuda moltíssim. Un festival d'aquest tipus, que aposte per produccions locals i que puga servir per pagar als actors... Això ha desaparegut també. I el tema dels referents és important, perquè no sols ens estanquem en l'àmbit de la producció, sinó artísticament. És molt dur veure que repetim coses que ja han fet uns altres”. Jaume Pérez, de Pérez&Disla, anota sobre això que “ara mateix no hi ha més estímul que el nostre, perquè som gent inquieta, però no tenim ajuda. Tampoc no necessite molt: que cadascú faci la seua feina i jo fer la meua i no la dels altres”, diu.

Pérez enceta a continuació un tema important: “La nostra feina té valor. Ens agradaria que alguna gent s'assabentara d'això, perquè estem en una situació de precarietat i autoexplotació, com està passant amb tot. La moneda no s'ha devaluat, val el mateix, però ens han dit que el nostre treball no val res”. “La dignificació de la nostra activitat és molt important”, reprèn Puchades, “hem d'aconseguir millors condicions. Hi ha companyies que fa anys que fan mun-

“Comitè ha de fer visible que som professionals, no amateurs ni rarets alternatius”

tatges de dos o tres personatges perquè no es poden permetre pagar més actors. Comitè hauria de servir per millorar tot això, per pagar els assajos, fer produccions de dos o tres mesos que donen temps a treball i investigar... Amb remuneració. Les companyies joves han d'aspirar a això i els altres a créixer. Si no, ens posarem al nivell de la gent que comença”.

Hi ha perill de desprofessionalització? “Això és el que està passant”, respon Collado, “però som professionals. Quan parlem en Comitè de difusió consisteix a visibilitzar que no som *amateurs* ni *rarets alternatius*”. “Nosaltres hem eixit fóra i –coses que passen–, se'ns reconeix més que ací”, diu, abans de destacar que Patricia Pardo ha estat de gira per Hispanoamèrica, periples internacionals que almenys mitja dotzena de companyies de Comitè també han realitzat. “Si has eixit fora, pareix que et reconeixen més la feina en casa”, apunta Pérez. Un altre apunt: Pardo, Puchades i Disla han treballat en el sector audiovisual. El tancament de RTVV “ha estat un colp molt dur per a actors i guionistes. Molts dramaturgs són guionistes, i treballar en l'audiovisual permetia dedicar-se al teatre de manera paral·lela”, conclou Puchades.

“El problema no és a qui es fa costat i a qui no, sinó la manca d'una política escènica”

El canari Elías Taño, de la companyia A tiro hecho, porta deu anys a València. Ell és l'encarregat d'incidir en el tema empresarial. “Nosaltres ens autogestionem. I com que venim del món alternatiu, sembla que siga lògic, però no és així. Necessitem ajudes públiques, perquè són diners que paguem entre tots i està bé que es destinen a cultura. No s'entén és que ens regim per la màxima de generar beneficis. Està bé que els espectacles donen diners, però a l'hora de sol·licitar ajudes no se'ns pot tractar com una empresa que dona beneficis”.

Cal espera a un canvi polític per invertir aquesta situació? “Si arriba l'esquerra i ho fa malament, ja podem tirar-nos del terrat avall”, ironitza Disla, “i si torna a guanyar el PP, també podria canviar açò, fer un gir un poc més assenyat. Però em sembla que un canvi és l'única esperança”. “No sols és un tema ideològic, tot i que se suposa que l'esquerra defensa allò públic, però es pot ser del PP i fer-ho millor. Al marge del canvi polític, estem ací i volem estar ací. Si algú té dubtes del criteri a seguir, pot recórrer a nosaltres, que sí tenim criteri”, conclou Pérez.

Xavier Aliaga